

Nuo pabėgėlio duonos iki padangių: lietuvių lakūno kelias JAV kariuomenėje ir darbas dėl Lietuvos

Pulkininkas leitenantas Donatas Skučas - Amerikos lietuvis, kurio gyvenimo istorija primena nuotykių filmą, o pasiryžimas tarnauti tiek JAV, tiek Lietuvai įkvepia ne vieną. Vaikystėje išgyvenęs karo baisumus ir dipuko dalį, jis sau pažadėjo kada nors pakilti virš visko - tiesiogine prasme. Po 17 metų šį pažadą įvykdė tapdamas JAV karinių oro pajėgų lakūnu. Tačiau jo tarnystė nesibaigė tik profesiniu pašaukimu - grįžęs į Lietuvą, prisidėjo prie šalies atkūrimo ir tapo svarbia jungtimi tarp pasaulio lietuvių ir Lietuvos valstybės. 2025 m. balandį su žmona gamtos mokslų daktare Gina Skučiene Lietuvių Fonde įsteigė savo vardinį fondą (daugiau kaip 250 tūkst. Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių) Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos studentų, pirmiausia tęsiančių mokslą Jungtinių Amerikos Valstijų ir kitų šalių aukštosiose karo mokyklose, stipendijoms.

Šiame interviu - apie pabėgėlio vaikystę, kariškio karjerą, meilę, lietuviybės išsaugojimą ir kovą už nepriklausomos Lietuvos ateitį.

Laima Apanavičienė | Pasauliolietuvis.lt

Kokios įdomios būna gyvenime pažintys. Donato ir Ginos Skučų nepažinojau. Artimiau su jais susipažinti paskatino žinia apie naujo vardinio Plk. ltn. Donato ir dr. Ginos Skučų fondo įkūrimą Lietuvių Fonde. Sužinojusi, kiek daug šie žinomi

lietuvių visuomenės veikėjai yra nusipelnę lietuvybei, sumaniau pakalbinti D. Skučą, juolab kad tą daryti paskatino dar dvi progos – birželio 30 d. minėtas 90-asis D. Skučo gimtadienis ir kovo mėn. pažymėtas 30-metis, kai buvo įsteigta Lietuvos Respublikos Seimo ir Amerikos lietuvių bendruomenės atstovų komisija (nuo 2007 m. – Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija), kurios pirmuoju pirmininku nuo JAV Lietuvių Bendruomenės buvo gerb. D. Skučas.

Nuoširdžiai dėkoju plk. lt. Donatui Skučui, atsakiusiam į mano klausimus.

Jūsų dalyvavimo patirtis tiek JAV Lietuvių Bendruomenės, tiek Pasaulio Lietuvių Bendruomenės, tiek profesinėje veikloje - išpūdinga. Tada gal pradėkime nuo pradžių. Papasakokite savo ir savo šeimos atvykimo į JAV istoriją.

Kaip ir daugelis karo ir sovietų baimės išblaškytų lietuvių, atsidūrėme Vokietijoje. Gyvenome Švabijos Gmiundo (vok. *Schwäbisch Gmünd*) stovykloje. Mano motina surado savo antros eilės dėdę Antaną Staknį, gyvenantį Naujojo Džersio (angl. *New Jersey*) valstijoje. A. Staknys parašė kvietimą („*affidavit*“) atvykti į Ameriką, ir mes 1949 m. kovo 29 d. atplaukėme. A. Staknys ir jo sūnus Algirdas turėjo didelę įtaką mano gyvenime, išmokė dosnumo.

Donatas Skučas. 20 a. 7 dešimtmetis, Vytauto Didžiojo karo muziejaus archyvo nuotr.

Kokius iškiliausius momentus prisimenate iš savo jaunystės?

Mano iškiliausias asmeninis momentas buvo kai vedžiau Giną Purelytę. Mano iškiliausias profesinis momentas buvo kai mane, baigusį koledžą, pakėlė į leitenantus. Prieš tai 8 metus dar buvau „dipukas“, ir štai aš – JAV aviacijos karininkas. Joks kitas įvykis mano gyvenime neturėjo tiek daug reikšmės.

Iš kur ta jaunuolio, gimusio prie Baltijos jūros, svajonė tapti lakūnu? Kaip susidomėjote orlaiviais? Nuo ko viskas prasidėjo?

Pabėgę iš Lietuvos mes gyvenome mažame Švabijos kaimelyje Lonzėje (vok. *Lonsee*). Ten burmistras davė mums žemės sklypą auginti daržovėms. Vieną 1944 m. balandžio dieną visa šeima dirbome tam sklype, kuris buvo ant šlaito tarp dviejų kalnų. Slėnyje buvo Lonzės kaimelis ir geležinkelis Ulmas–Štutgartas. Užskrido JAV naikintuvai P-51 ir puolė traukinį, kuris buvo sustojęs kaimelyje. Traukinio garvežys stovėjo jau už kaimelio. Pilotai turėjo daryti sudėtingą manevrą: sumažinti greitį, leisti į slėnį, šaudyti kulkosvaidžiais ir raketomis, pagreitinti ir staiga kilti, sukti ratą ir vėl tą patį daryti. Lėktuvas praskrido pro mus maždaug 100 jardų atstumu.

Visa šeimyna buvo prigludusi prie žemės, kad pilotai mūsų nepastebėtų. Atsimenu, kaip kairė mano veido pusė buvo purve. Tada ir prisiekiau sau, kad vieną dieną aš būsiu ten aukščiau, o ne gulėsiu purve. Užtruko 17 metų, bet išpildžiau priesaiką, būdamas JAV aviacijos lakūnų mokyklos mokinys be instruktoriaus skridau virš Alabamos.

Kokios savybės ar asmenybės bruožai reikalingi norint tapti profesionalu aviacijos srityje?

Pirmiausia reikia turėti turėti karštą troškimą būti lakūnu. Antra, turėti geras akis (20 / 20). Trečia – gerą akių, smegenų, rankų ir kojų koordinaciją. Ketvirta – greitą orientaciją ir ryžtą.

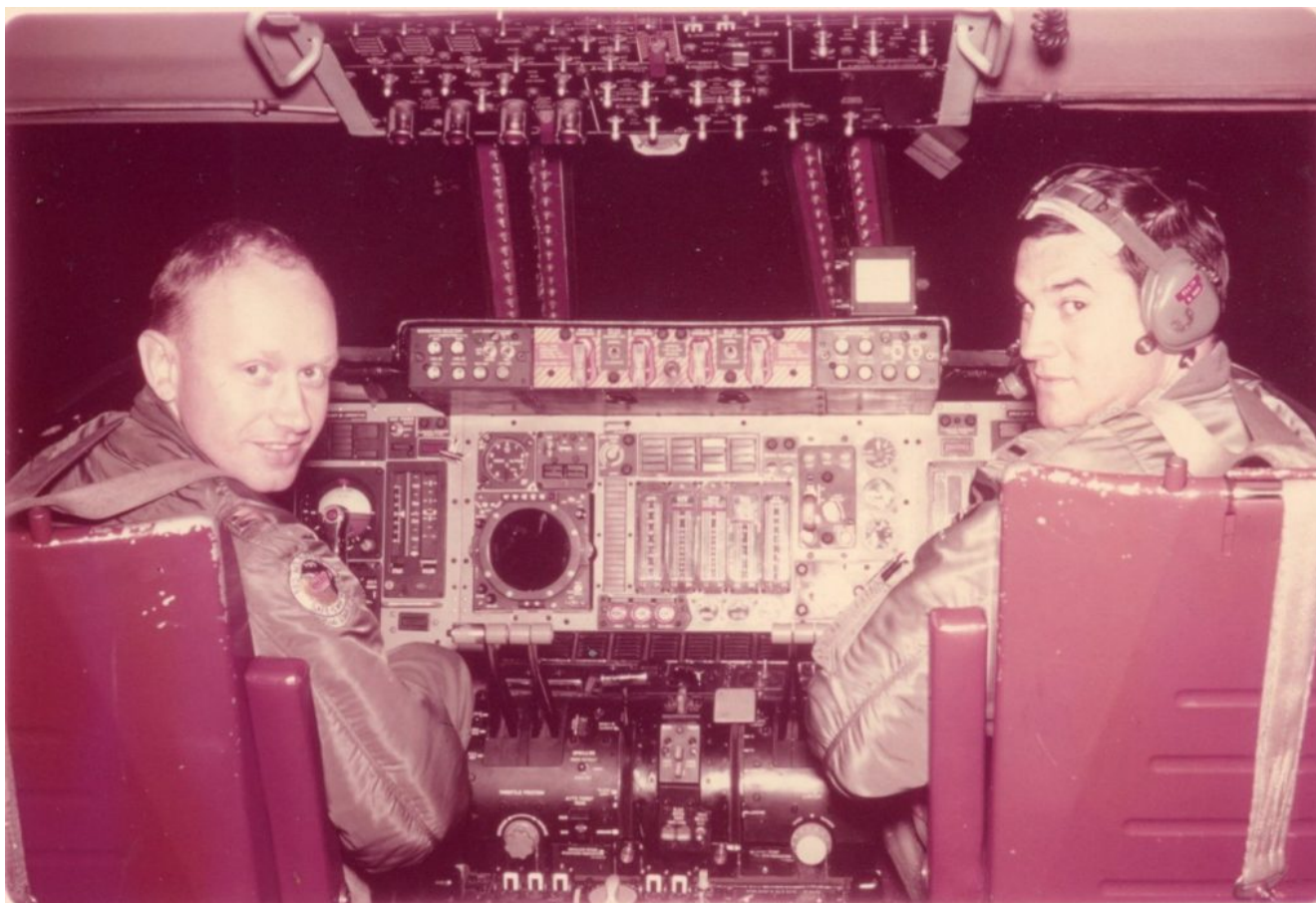
Aplankėte ne vieną šalį. Koks tolimiausias jūsų skrydis? Koks įsimintiniausias?

Tolimiausias buvo skrydis aplink pasaulį: Čarlstonas (angl. *Charleston*; JAV, P. Karolina) – Madridas (Ispanija) – Karačis (angl. *Karachi*; Pakistanas) – New Dehli (India) – Bankokas (Thailandas) – Tokijas (Japonija) – Ankoridžas (angl. *Anchorage*; Alaska) ir Čarlstonas. Skrydis truko 7 dienas.

Ilgiausias skrydis be sustojimo truko 14 val. 10 min. iš Čarlstono (P. Karolina) į Indžirliką (turk. *Incirlik*; Turkija).

Įsimintiniausias buvo pirmas skrydis lėktuvu C-5, kuris vyko Altuso (angl. *Altus*) mieste, Oklahomos valstijoje. Tai buvo mūsų, jau patyrusių lakūnų,

supažindinimas su nauju C-5 lėktuvu. Taigi prasidėjo pirmas mano skrydis ir aš ėmiau riedėti taku. Kai pakėliau lėktuvo nosį, užsidegė kairės pusės antrasis variklis. Instruktorius ėmė gesinti gaisrą, o aš ryžtingai sukau ratą ketindamas grįžti ir nusileisti. Vos pasukus toje pačioje pusėje užsidegė ir pirmasis variklis. Abu kairės pusės varikliai buvo išjungti, o aš skridau tik su varikliais dešinėje pusėje. Apsukau ratą, išlyginau lėktuvą virš nusileidimo tako ir taip gražiai pasodinau, kad net instruktorius mane pagyrė. Visas skrydis truko 7 min.

Pries skrendant per Atlantą D. Skučas (kaireje) su pilotu Don Ellis 1969 m. Charleston, SC | Asmeninio archyvo nuotr.

O kokia buvo Jūsų žmonos Ginos gyvenimo istorija?

Gina su motina iš Dilingeno (vok. *Dillingen*) pabėgėlių stovyklos 1949 m. iškeliavo į Sidnėjų (Australija). Ten ji baigė vidurinę mokyklą, kelerius metus savo klasėje buvo geriausia mokinė. Ginos motinos sesuo gyveno Bruklina, Niujorke, todėl 1956 m. Gina su motina persikėlė gyventi į Ameriką.

1959 m. ji baigė Niujorko Barnardo kolegiją ir gavo bakalauro laipsnį, o 1961 m. Indianos universitete Indianapolyje įgijo magistro laipsnį. 1965 m. Kalifornijos

universitete Berklyje (Kalifornija) apsigynė mikrobiologijos mokslų daktarės (PhD) laipsnį.

Važiuodama iš Kalifornijos ji pakeliui sustojo Čikagoje, kur mes susipažinome ir susituokėme. Trejus metus Gina dirbo JAV Žemės ūkio Agrokultūros departamento (*Department of Agriculture*) laboratorijoje, Čarlstone, Pietų Karolinoje. Gimus sūnui, o vėliau ir dukrai, juos augino, kol vaikai baigė mokyklą.

Augindama vaikus ji reiškėsi JAV aviacijos karininkų žmonių asociacijoje. Gyvenome Vokietijoje, Hamptone ir Ferfakse (angl. *Fairfax*; Virdžinijos valstija). Gina „Berlitz Languages“ mokymo centruose dėstė anglų kalbą. Nuo 1988 m. dėstė lietuvių kalbą JAV Žemės ūkio Agrokultūros departamento aukštesniojoje mokykloje Vašingtone.

Ji daug valandų paskyrė lietuviybės darbams. 1989–1992 m. ji buvo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK'o) narė, 1989–1990 m. – Bendrojo Amerikos lietuvių fondo (BALF'o) Vašingtono skyriaus valdybos narė, 1997–1999 m. vadovavo Vašingtono skautėms židinietėms.

Gyvendami JAV, abu su žmona Gina daugybę metų paskyrėte lietuvybei ir kartu turėjote gerus darbus, užėmėte aukštas pareigas. Kodėl Jums buvo svarbu „arti lietuviškus dirvonus“?

Tai labai sunkus klausimas ir aš neturiu atsakymo. Spėliuju, kad tai susiję su tėvų įdiegtu patriotizmu ir tuo, kad Gina visą laiką stengėsi išlaikyti šeimoje lietuviybę.

Buvote išitraukę į daugybę lietuviškos veiklos sričių. Iš idėjos, neatlygintinai, vardan lietuviybės atidavėte daugybę valandų. Neabejoju, veiklą lydėjo ne tik džiaugsmingos akimirkos, bet ir nelengvi iššūkiai. Kas skatino Jus nenuleisti rankų, eiti į priekį?

Tuo metu, kai Lietuva siekė nepriklausomybės atkūrimo, mes gyvenome Ferfakso mieste, greta Vašingtono. Sąžinė neleido sėdėti namie ir nieko neveikti Lietuvos naudai. Man tėvo buvo įkalta, kad už Lietuvos nepriklausomybę reikia visą laiką kovoti o jeigu bus reikalas, tai ir su ginklu rankose.

Tuo metu aš daug valandų praleidau Jungtinių Valstijų Kongrese siekdamas padaryti įtaką senatoriams, tarp jų ir senatoriui Joe Bidenui, bei kongresmenams, kad jie palankiai žiūrėtų į Lietuvos nepriklausomybę. Man niekada į galvą neatėjo

mintis nustoti dirbti dėl Lietuvos nepriklausomybės.

Donatas Skučas ir buvęs senatorius Joseph Biden (pirmas iš dešinės) NATO plėtros darbo grupės priėmimo Washington DC 1999 kovo 24 d. | Asmeninio archyvo nuotr.

Po daugybės metų, išgyventų JAV, išvykote į Lietuvą ir ten pasinėrėte į darbų verpetą. 1996 ir 2001-2004 m. buvote paskirtas Lietuvos krašto apsaugos ministro patarėju. Kaip sekėsi šiame darbe?

Buvo daug iššūkių. Tuo metu ministerija dar dirbo pagal tarybinę tvarką, ir ten dirbantys tarnautojai nelabai norėjo priimti vakarietiškus pasiūlymus. Dėl menkiausio pakeitimo reikėjo kovoti su tarybine sistema. Palengvėjo darbas, kai Lietuva įstojo į NATO. Teko daug padirbėti ruošiant Lietuvos karo aviaciją įstojimui į NATO. Už tai buvau apdovanotas Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų karo lakūnų garbės ženkle „Plieno sparnai“. (Šiuo ženklu apdovanojami Lietuvos ir užsienio valstybių profesinės karo tarnybos kariai ir civiliai asmenys, ypač nusipelnę Lietuvos karinei aviacijai – L. A.) Kiek aš nuveikiau, tegul istorija sprendžia.

Buvo ir įdomių akimirų. Vieną rytą, eidamas į savo kabinetą, sutikau valančią grindis valytoją ir iš amerikietiško įpratimo pasakiau: „Labas rytas.“ Ji net krūptelėjo ir man neatsakė. Kitą rytą ji manęs jau laukė su didžiule šypsena ir maloniu „Labas rytas“. Persimetėme keliais sakiniais apie orą.

Po kelių dienų manęs jau laukė trys moterys (visas ministerijos valytojų kolektyvas). Žinoma, aš sustojau pasikalbėti. Dešinėje stovinti valytoja manęs paklausė, ar aš iš tikrųjų esu Amerikos karininkas. Atsakiau: „Taip, aš Amerikos karininkas ir lakūnas.“ „Jūs esate visai normalus žmogus, – ištarė ji. – Sovietai mums pasakojo, kad Amerikos karininkai degino vaikus ir prievartavo moteris.“ Nežinojau, ką atsakyti į tokį teiginį. Tada ji paklausė: „Ar galiu prisiliesti prie Jūsų?“ Ji prisilietė prie mano dešinės rankos tarp peties ir alkūnės. Tai buvo retas momentas, kuris pateisino mano buvimą Amerikos karininku ir lakūnu.

Mano susitikimas su valytojomis neliko nepastebėtas. Po kelių dienų vyriausiasis ministerijos protokolo darbuotojas atėjo į mano kabinetą ir labai diplomatiškai paaiškino, kad mano rango žmogus (ministro patarėjas) nekalba su valytojomis. Iki šios dienos dar kyla klausimas, ar turėjau elgtis tarybiškai, kai buvau Lietuvoje, ar amerikietišškai?

Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų karo lakūnų garbės ženklelis „Plieno sparnai“ | Asmeninio archyvo nuotr.

Šiomet sukako 30 metų, kai 1995 m. sausio 26 d. Seimas paskelbė nutarimą sukurti Lietuvos Respublikos Seimo ir Amerikos lietuvių

bendruomenės atstovų komisiją (2007 m. ji pervadinta LR Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės atstovų komisijos vardu). Kas paskatino priimti tokį sprendimą? Kokia buvo tos komisijos paskirtis?

Tas sprendimas Seimo buvo priimtas dar man nebūnant Lietuvoje, tad negaliu pasakyti, kas jį paskatino. Kai tų metų sausio pabaigoje nuvykau į Lietuvą, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) pirmininkas Bronius Nainys darė didelį spaudimą Seimui, kad tą sprendimą atšauktų. Aš išvaikščiojau Seimo koridorius teigdamas, kad tokia komisija yra reikalinga Lietuvai. Vos ne vos pavyko šią komisiją išsaugoti.

Komisijos paskirtis buvo padėti Lietuvai persiorientuoti iš tarybinės sistemos į kapitalistinę, palengvinti ir pagreitinti šį procesą, panaudojant JAV lietuvių patirtį.

Man 1996 m. sausį atvykus į Lietuvą pradėjo sklisti kalbos Seime, kad Lietuvai nereikalinga kariuomenė, tad ir lėšų krašto apsaugai skirti nereikia. Pasinaudodamas savo patirtimi, įgyta darant įtaką JAV Kongresui, išvaikščiojau Seimo koridorius įkalbinėdamas frakcijų vadovus, kad išsaugotų besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Nuėjęs pas Seimo pirmininką Česlovą Juršėną labai diplomatiškai pasakiau, kad jei krašto apsaugai nebus skirta lėšų, aš kelsiu šį klausimą LR Seimo ir JAV LB atstovų komisijoje. Nežinau, ar tas padėjo, bet Seimas skyrė kariuomenei minimalias lėšas. Lietuvos kariuomenė buvo išsaugota, ir vėliau atvykę JAV lietuviai karininkai galėjo ją didinti, keisti, reorganizuoti (kai vartoju žodį „kariuomenė“, tai turiu omenyje sausumos kariuomenę, oro pajėgų kariuomenę ir karo laivyną).

PLB pokylis 2000 liepa. Iš kairės: Donatas Skučas, Alma Adamkienė, Valdas Adamkus ir Gina Skučienė | Asmeninio archyvo nuotr.

Buvote pirmuoju šios komisijos pirmininku nuo JAV lietuvių bendruomenės. Su kokiais sunkumais teko susidurti tik sukurtai komisijai? Ar ji aktuali ir šiomis dienomis? Kokią šios komisijos ateitį matote?

Būdamas pirmasis LR Seimo ir JAV lietuvių bendruomenės atstovų komisijos pirmininkas susidūriau su daugeliu organizacinių ir protokolinių klausimų. Pavyzdžiui, ar pradėti posėdžių sesiją su malda? Mano kopirmininkas pasilenkė prie manęs ir tyliai pasakė: „Jūs pirmininkaukite, aš nieko nežinau apie maldą.“

Mano didžiuliam nustebimui ir nusivylimui buvo lengviau dirbti su buvusiais tarybiniais Seimo nariais nei su JAV lietuvių bendruomenės atstovais. Pavyzdžiui, vienos sesijos metu man pirmininkaujant pasikvietėme JAV ambasados Lietuvoje ekonomikos atašė ir jis perskaitė pranešimą. Pranešimas buvo anglų kalba, tad reikėjo vertėjo. Paklausiau JAV LB atstovų, ar galėtų kas pavertėjauti. Nė vienas nesutiko, tad vertėjavau kaip mokėjau aš pats. Po sesijos prie manęs priėjo vienas komisijos narys ir gan įžūliai pastebėjo: „Tu ne viską tiksliai išvertei.“ Kai pasiūliau jam vertėjauti, jis šiurkščiai atsisakė. Man tai buvo smūgis.

Dar vienas smūgis buvo, kai man lankantis JAV paskambino viena JAV LB atstovų komisijos narė ir pareikalavo, kad aš atsistatydinčiau iš pirmininko pareigų, o pirmininke išrinktume ją. Žinoma, aš atsisakiau, nes buvau išrinktas visų komisijos narių.

Šiandien komisija aktuali, jei nedaro žalos Lietuvai. Žinoma, ji gal ne tokia aktuali, kokia buvo Lietuvai tik atkūrus nepriklausomybę. Nežinant, kokie iššūkiai laukia Lietuvos, sunku pasakyti, kokia gali būti komisijos paskirtis ateityje.

Sugrįžę į JAV, abu su žmona toliau dirbate „vardan tos Lietuvos“. Kaip gimė mintis Lietuvių Fonde įsteigti Plk. Itn. Donato ir dr. Ginos Skučų vardinį fondą? Kam jis skirtas?

Lietuva teisingai daro, kad siunčia kariūnus į JAV karo akademijas. Tai duoda Lietuvos kariuomenei vakarietiškos patirties. Iš savo patirties žinau, kad atvykstantiems mokytis Lietuvos kariūnams reikalinga finansinė pagalba. Tą matydamas ir žinodamas, o ir pats būdamas kariškis, įsteigiau fondą padėti kariūnams iš Lietuvos.

Šio fondo lėšos bus skiriamos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos studentų stipendijoms, teikiant pirmenybę studijuojantiems JAV karo akademijose ir kitose panašiose institucijose. Kadangi į JAV atvykstančių kariūnų nėra tiek daug, likusius pinigus Lietuvių Fondas skirs Lietuvos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijai, kurioje mokosi būsimi kariai ir iš neturtingų šeimų.

Ką palinkėtumėte būsimiems Lietuvos kariūnams ir JAV LB ateities lyderiams?

Linkiu būsimiems Lietuvos kariūnams ir JAV LB ateities lyderiams saugoti Lietuvos nepriklausomybę ir, jei tai nepriklausomybei grėstų pavojus, dirbti, kad išsaugotume Lietuvos laisvę, taip kaip mano karta dirbo atgaunant nepriklausomybę prieš 30-40 metų.

Dėkoju Jums už skirtą laiką ir įdomų pasakojimą.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.